

Az internet hatása az antikvár könyvpiacra: következtetések a könyvtárak számára

A tanulmány konkrét statisztikai adatokkal igyekszik kimutatni az internet hatását a régebben kiadott könyvek adásvételi árának alakulására, s eme adatok birtokában az új lehetőségeknek a könyvtári szolgáltatásokban történő figyelembevételét javasolja.

A felmérés az *AB Bookman's Weekly* 1982. és 1992. októberi számaiban megjelent – angol nyelvű könyvekre vonatkozó – adásvételi hirdetésekéből indult ki. Érdekes, hogy 1994 és 1999 között a hirdetések mennyisége jelentősen csökkent a lapban (86-ról 16 oldalra). 2000-től az Exlibris meg is szüntette a lap kiadását.

A két októberi számból az 1. táblázatban közölt számú hirdetés látott napvilágot. A munka következő fázisában kiszűrték a valamilyen szempontból nem alkalmas tételeket (nem azonosítható tételek – az OCLC WordCat adatbázisából sem; ismétlődő tételek stb.), így alakult ki a végül elemezhető vizsgálati adatmennyiség (a táblázatban a törtjel utáni szám).

1. táblázat

A vizsgált hirdetések száma

Év	1982	1992
Eladási hirdetés	138/128	242/218
Vételi hirdetés	238/201	168/143

A törtszámok összevetése azt mutatja, hogy az eredeti hirdetésszámok mintegy 85–90%-a került be az érvényes vizsgálati mintába (az összes 786-ból 690, vagyis 88%). A hirdetésekben szereplő árak összevethetősége érdekében egy olyan táblázatot alkalmaztak, amely az amerikai dollár 1665–2015 közti változását követi (*R. Sahr: Inflation Conversion Factors for Dollars 1665 to Estimated 2015*, www.oregonstate.edu/dept/pol_sci/fac/sahr.htm).

A 2004-ben lefolytatott keresés – az antikvár könyvek internetes lehetőségeinek összevont felülete – a *Used.adall.com* weblap alapján 95–96%-os találati arányt mutatott mind a négy kategóriában. Az interneten talált árakat a korábban a hirdetésben közöltekkel összevetve – az inflációs rátát is figyelve – kitűnt, hogy az árak jelentősen csökkentek: ennek a csökkenésnek az aránya 40–60% között mozog.

Megvizsgálták a hirdetésekben közölt könyvek megjelenési idejét: mind az 1982-es, mind az 1992-es minta többsége 20. századi kiadványra vonatkozik. Az árak változásait a kiadvány megjelenési idejével összevetve azt találták, hogy a 19. századi könyvek ára közel 60, míg a 20. századiaké csaknem 50%-kal csökkent. Tematika szerint elemezve a mintát az derült ki, hogy a humán (történelem, irodalom, nyelv, művészetek) tematika inkább veszített értékéből (itt 60% körüli azt átlagos csökkenés, szemben a más témájúaknál tapasztalt 35–40%-kal).

A következtetések levonása előtt érdemes tudatosítani, hogy itt *csak angol* nyelvű könyveket vizsgáltak, ugyanakkor a kiadványok jellege sem mindenben egyezik a nagy – tudományos igényű – könyvtárak gyűjteményével (több a népszerű kiadvány a mintában stb.). Mindazonáltal az objektív felmérési körülmények és a magas találati arány (95% felbukkan a mai kínálatban!) erősítheti a következő javaslatok megbízhatóságát.

A korábbi könyvtári gyarapítás egyértelműen biztonságra törekedett: ami érdemi kiadványnak tűnt, azt igyekeztek beszerezni; az irántuk megnyilvánuló igények léte vagy nemléte másodlagosnak tűnt. Mintha ezt a megközelítést érdemes volna revidálni, hiszen az utóbbi évek-évtizedek (angol) könyvei nagy biztonsággal *bármikor* megvásárolhatók. Ráadásul a korábbi évek könyveinek ára elég tetemesen csökken, tehát ha akkor veszi meg a könyvtár, amikor konkrét igény mutatkozik („just in

time”), akkor legtöbbször pénzt is takaríthat meg (az Amazon és a többiek szállítási gyorsasága is vitán felüli). Ez persze rövid távú előnyt jelenthet, mert ennek a megközelítésnek a hosszabb távú következménye az lehet, hogy a kiadók csökkentik a megjelentetésre szánt kiadványok választékát és példányszámát.

A könyvtárak az internetes antikvár könyvvásárlás révén gyorsan és előnyösen hozhatnak létre új profilú gyűjteményrészeket, továbbá pótolhatják a valamilyen okból elveszett/elhasználódott példányokat. (A következő fokozat az lesz, ha a könyvtárak azt sugallják a szállítóknak, hogy e-könyvekkel elégítsék ki az igényeket). A könyvtárközi

kölcsönzés árainak meredek emelkedését is ki lehet védeni bizonyos esetekben olcsó antikvár példányok beszerzésével. Különösen érdekes e szempontból, hogy az OCLC a *WorldCat* adatbázist 2005 elején hozzákötötte az *Alibris* nevű könyvkereskedő cég keresőfelületének 50 milliós választékával.

/HOLLEY, Robert P.–ANKEM, Kalyani: The effect of the Internet on the out-of-print book market: Implications for libraries. = Library Collections, Acquisitions & Technical Services, 29. köt. 2. sz. 2005. p. 118–136./

(Sonnevend Péter)